

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בגדי משוח מלחמה

(ע"א ב') (המשך משנה): באלו (שמונה בגדי כהן גדול) נשאלין באורים ותומים. ואין נשאלין אלא למלך ולאב בית דין (הגדול של 71 דיינים), ולמי שהציבור צריך בו (בשאלתו).

(ע"ב ב') (4) כי אתא רב דימי אמר: (שמונה) בגדים שכהן גדול משמש בהן, משוח מלחמה (כהן שמשחוהו למלחמה לדבר דברי מערכי המלחמה¹) משמש בהן, שנאמר "וּבְגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו", למי שבא בגדולה אחריו.²

(ע"ג א') **מתיב** רב אדא בר אהבה, ואמרי לה כדי: יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו,³ כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו? תלמוד לומר "שְׂבַעַת יָמִים יִלְבָּשׁם הַכֹּהֵן תַּחְתָּיו מִבְּנָיו אֲשֶׁר יָבֵא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד",⁴ מי שראוי לבא אל אהל מועד.⁵ ואם איתא (דבשמונה בגדים משמש כל השנה), מיחזא חזי!

אמר רב נחמן בר יצחק: הכי קאמר כל שעיקר משיחתו לאהל מועד. יצא זה שעיקר משיחתו למלחמה.

מיתיבי: משוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה ככהן הדיוט, לא בשמונה ככהן גדול!

אמר ליה אביי: אלא זר משוית ליה?! אלא, (אינו משמש בשמונה) ככהן גדול, משום איבה (אבל מדאורייתא, חזי). ככהן הדיוט (אינו משמש בארבעה), משום מעלין בקדש ולא מורידין.

אמר ליה רב אדא בר אבא לרבא: והאי תנא דלית ליה איבה (שכן סובר שאף כהן שעבר, משמש בשמונה בגדים), ולא קא משמש (משוח מלחמה בשמונה בגדים), **דתניא**: דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט: (כהן גדול מקריב) פר כהן משיח, ופר הבא על כל המצות, ופר יום הכפורים, ועשירית האיפה (למנחת חביתין כל יום). לא פורע ולא פורם, אבל פורם הוא מלמטה, וההדיוט מלמעלה, ואין מטמא לקרוביו. ומצווה על הבתולה, ומוזהר על האלמנה, ומחזיר את הרוצח, ומקריב אונן ואינו אוכל, ואינו חולק, ונוטל חלק בראש, ומקריב חלק בראש, ומשמש בשמונה כלים, ופטור על טומאת מקדש וקדשיו, וכל עבודות יום הכפורים אינן כשירות אלא בו.

וכולן נוהגות במרובה בגדים, חוץ מפר הבא על כל המצוות.

וכולן נוהגות במשוח שעבר (ומשמש בשמונה בגדים), חוץ מפר יוה"כ, ועשירית האיפה.

וכולן אין נוהגות במשוח מלחמה, חוץ מחמשה דברים האמורין בפרשה: (א) לא פורע, (ב) ולא פורם, (ג) ולא מטמא לקרוביו, (ד) ומצווה על הבתולה, (ה) ומוזהר על האלמנה. ומחזיר את הרוצח, כדברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: אינו מחזיר.

1. שנאמר "וּנְגַשׁ הַכֹּהֵן וְדָבַר אֶל הָעָם". ראה דברים, פר' שופטים, כ"א-ט.

2. האי 'אחריו' קרא יתירא הוא, למדרש בה כל גדולות נוהגות בזרעו אחריו, ומשוח מלחמה גדולה היא.

3. יכול תהא גדולת משוח מלחמה ירושה, להיות בנו קודם לכל אדם. רש"י.

4. שמות, פר' תצוה, כ"ט.

5. דהיינו כהן גדול, רק עליו נאמר 'תחתיו מבניו', שבניו יורשים אותו.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

כי לית ליה איבה, בדכוותיה (כהן שעבר). בדזוטר מיניה (משוח מלחמה), אית ליה.

יתיב רבי אבהו וקאמר לה להא שמעתא (דכי אתא רב דימי) משמיה דרבי יוחנן. אהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו. איכא דאמרי רבי חייא בר אבא אמרה ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו (דסברי, לא אמר רבי יוחנן הכי).

(2) כי אתא רבין אמר: נשאל איתמר.⁶

תניא נמי הכי: בגדים שכהן גדול משמש בהן, משוח מלחמה נשאל בהן.

שיטות הראשונים

יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו: כתב הרמב"ם "ולא המלכות בלבד, אלא כל השררות וכל המנויין שבין ישראל ירשה לבנו ולבן בנו עד עולם; והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחקמה וביראה". וכתב, "משוח מלחמה - אין בנו מתמנה תחתיו לעולם אלא הרי בנו כשאר הפהנים: אם נמשח למלחמה - נמשח; ואם לא נמשח - לא נמשח."⁷

משוח מלחמה אם משמש במקדש: לאביי, כהן משוח ראוי לשמש בשמונה בגדים מדאורייתא, ומדרבנן אינו משמש, לא בארבעה ולא בשמונה. ולפי רבי אמי ורבי אסי, לא אמרה רבי יוחנן. ולרבין, נשאל איתמר. נמצא למסקנה, כהן משוח אינו משמש במקדש. ואילו הרמב"ם כתב "וכשהכהן משוח מלחמה משמש במקדש, משמש בארבעה כלים כשאר הפהנים."⁸

נשאל בהן איתמר: לפי רבין, וכן איתא בברייתא, בגדים שכהן גדול משמש בהן, משוח מלחמה נשאל בהן. וכן כתב המאירי, שיש פוסקים ששואלין לו לישאל באורים ותומים, וכשהוא נשאל, צריך ללבוש שמונה בגדים ככהן גדול. והרמב"ם השמיטו.⁹

משוח מלחמה בבתולה ואלמנה: כתב הרמב"ם "אחד כהן גדול המשוח בשמן המשחה או המרבה בבגדים, ואחד כהן העובד או כהן גדול שמונהו ויעבר, וכן כהן משוח מלחמה - כלן מצוין על הבתולה ואסורין באלמנה."¹⁰

משוח מלחמה בחמישה דברים האמורים בפרשה: היראים והמאירי הביאו דברי הברייתא לדינא, שכל דיני כהונה גדולה אינן נוהגות במשוח מלחמה, חוץ מחמישה האמורות בפרשה, והם: לא פורע, ולא פורם, ואין מיטמא לקרובים, ומצווה על הבתולה, ומוזהר על האלמנה. והרמב"ם השמיטו.¹¹

⁶ לאו משמש בהן (במקדש) איתמר, אלא נשאל בהן איתמר: בגדים שכהן גדול משמש בהן, משוח מלחמה נשאל כשיוצא למלחמה, ונשאל באורים ותורים שהמלך נשאל לו בהן. רש"י.

⁷ מקורות: רמב"ם (הל' מלכים א, ז; הל' כלי המקדש ד, כא).

⁸ וראה כסף משנה, וליקוטי הלכות (עין משפט, אות ד). מקורות: רמב"ם (הל' כלי המקדש ד, כא).

⁹ וראה 'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה כי אתא). מקורות: מאירי (ע"ג א', ד"ה דברים).

¹⁰ מקורות: רמב"ם (הל' איסורי ביאה יז, א).

¹¹ מקורות: יראים (ס"ל מא; ס"י שמו; הו"ד בשערי היכל, הוצ' מכון המקדש, מערכה קפח, עיי"ש). מאירי (ע"ג א', ד"ה דברים).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
 עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
 בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
 ויבדלחט"א הרב אשר וייס
 והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
 הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שאלה באורים ותומים

(ע"ג א') **תנו רבנן:** כיצד שואלין? השואל (מלך או אב בית דין) פניו כלפי הנשאל (כלפי הכהן), והנשאל (הכהן) פניו כלפי שכינה. השואל אומר: (למשל) ארדוף אחרי הגדוד הזה? והנשאל אומר: "כה אמר ה' עלה והצלח". רבי יהודה אומר: אין צריך לומר "כה אמר ה'" אלא "עלה והצלח".

אין שואלין בקול, שנאמר "וְשָׁאַל לוֹ". ולא מהרהר בלבו, שנאמר "וְשָׁאַל לוֹ (בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים) לְפָנַי ה'". אלא כדרך שאמרה חנה בתפלתה, שנאמר "וְחִנָּה הָיָא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ" (וכפי שממשיך הפסוק "רַק שְׁפָתֶיהָ נִעוּת וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמָע").

אין שואלין שני דברים כאחד (אלא לאחר שהשיבו על הראשון, שואל על השני). ואם שאל, אין מחזירין אלא אחד. ואין מחזירין לו אלא ראשון.

(ע"ג ב') ואם הוצרך הדבר לשניים,¹² מחזירין לו שניים.

ואע"פ שגזירת נביא (כגון של יונה בן אמיית) חוזרת, גזירת אורים ותומים אינה חוזרת (אינה מתבטלת), שנאמר "בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים" (כדין, שאינו חוזר).

למה נקרא שמן אורים ותומים? 'אורים' שמאירין את דבריהן. 'תומים' שמשלימין את דבריהן.¹³

כיצד נעשית (התשובה)?

רבי יוחנן אומר: (האותיות) בולטות.

ריש לקיש אומר: מצטרפות.

(ומקשה) והא לא כתיב בהו צד"י [וחי"ת וקו"ף]¹⁴?

אמר רב שמואל בר יצחק: "אברהם" "יצחק" ו"יעקב" כתיב שם (באבני החושן).

(ומקשה) והא לא כתיב טי"ת?

אמר רב אחא בר יעקב: "שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל" כתיב שם.

מיתבי: כל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ושכינה (אינה) שורה עליו, אין שואלין בו!¹⁶

(ומתרץ) סיועי הוה מסייע בהדייהו.¹⁷

¹² כגון שהיה הדבר נחוץ, ואין שהות להמתין, כגון הארדוף האשיגנו דצקלג. רש"י.

¹³ רש"י פירש, מאירין, היינו מפרשים את דבריהן. משלימין, היינו כדאמרן, אין גזירתן חוזרת. וראה להלן בהערה, פירוש הריטב"א.

¹⁴ וכן הוא בירושלמי. הגהת הגר"א. וכן כתב ריטב"א: והכי נמי מצוי למיפרך, והא לא כתיב חי"ת ולא קו"ף, אלא דחדא מינייהו נקט. ובירושלמי הכי בעו לה: והא לא כתיב חצ"ק? ומשני, אברהם יצחק ויעקב כתיב שם.

¹⁵ ואם צריך לה, כגון "הוציל תציל", מהיכן באה (התשובה). רש"י.

¹⁶ מדקתני דבעי כהן המדבר ברוח הקודש, אלמא לא בולטות ולא מצטרפות היו, דאם כן למה לי רוח הקודש. רש"י.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
 עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
 בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
 ויבדלחט"א הרב אשר וייס
 והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
 הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

אופן עמידת שואל ונשאל: מבואר בברייתא, השואל פניו כלפי הנשאל, והנשאל פניו כלפי שכניה. רש"י פירש, השואל, פניו כלפי הכהן, והכהן פניו כלפי אורים ותומים ושם המפורש שבתוך החושן. **והרמב"ם** כתב "וכיצד שואליו? עומד הפה ופניו לפני הארון, והשואל מאחוריו, פניו לאחוריו הפה..."¹⁸

כיצד עונה הכהן הנשאל: פסקו הרמב"ם והמאירי, כרבי יהודה, שהכהן אינו צריך לפרט בתשובתו כה אמר ה', אלא תשובת עצם הענין.¹⁹

האם האותיות בולטות או מצטרפות: פסק הרמב"ם כרבי יוחנן, וכתב "ומיד רוח הקדש לוכשת את הפה, ומביט בחשן, ורואה במראה הנבואה 'עלה' או 'לא תעלה' באותיות שבלטות מן החשן כנגד פניו, והכהן משיבו ואומר לו 'עלה' או 'לא תעלה'". והריטב"א כתב דמר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי.²⁰

הדרן עלך בא לו כהן גדול

¹⁷ כהן בהדי אורים ותומים. הלכך אם כהן כשר היה, וראוי לשרות שכניה עליו, האותיות בולטות או מצטרפות על ידו כשנשאלין בו. ואם לאו, לא בולטות ולא מצטרפות. רש"י.

¹⁸ מקורות: רמב"ם (הל' כלי המקדש י,א).

¹⁹ מקורות: רמב"ם (הל' כלי המקדש י,א). מאירי (ע"ג א', ד"ה כל שההן).

²⁰ זה לשון הריטב"א: הא דאמרינן אורים שמאירים דבריהם, תומים שמשלימים דבריהם, כך הוא הענין: כי האורים והתומים פירש רש"י (פירושו לתורה, שמות כח,ל) שהם כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן וכו', וכשהיה כהן גדול מכוין בחלק אחד מן השם ההוא שנקרא אורים, היו בולטין מן האותיות הכתובות באבנים אותיות שיש בהם תשובה לשאלתו כשיצטרפו, והיו מאירות נגד עיני מעורבות שלא כסדר. וכשהיה חוזר ומכוין בחלק השני מאותיות השם ההוא שנקרא תומים, היו מצטרפות האותיות כסדר ונעשה מהם תיבות וכו'. מקורות: רמב"ם (הל' כלי המקדש י,א). ריטב"א (ע"ג ב', ד"ה הא דאמרינן אורים).